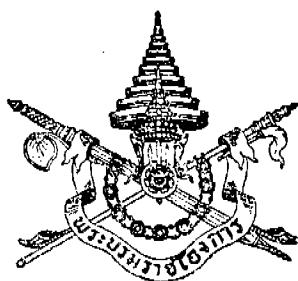

ฉบับพิเศษ หน้า ๑
เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๒ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕

ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร
พุทธศักราช ๒๕๑๕

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕
เป็นปีที่ ๒๗ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลา-
ธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามมหาราชิรราช บรมนาถ
บพิตร มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ โปรดกระหม่อมให้
ประกาศว่า

โดยที่กฤษณะปภิวัติ ซึ่งมี จอมพล ถนน กิตติขจร เป็น^๑
หัวหน้า ได้ทรงทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินเป็นผล^๒
สำเร็จเมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๔ และหัวหน้ากฤษณะ

ฉบับพิเศษ หน้า ๒

เดือน สิงหาคม ๑๙๔๒ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕

ปฏิวัติได้นำความกราบบังคมทูลว่า การที่คณะปฏิวัติได้ประกาศให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ เสื่อญนี้ ก็โดยประณานะแก้ไขสถานการณ์ซึ่งเป็นภัยนตรายต่อประเทศไทย สถาบันพระมหากษัตริย์ และประชาชน ให้สงบเรียบร้อยเมื่อปีกติสุขโดยราดเริ่ง และกำหนดกลไกการปกครองที่เหมาะสมแก่สภาพของประเทศไทย พื้นฐานทางเศรษฐกิจ และจิตใจของประชาชน แต่การแก้ไขสถานการณ์ให้สงบเรียบร้อย เป็นปีกติสุข รวมทั้งการกำหนดกลไกการปกครองที่เหมาะสม จะต้องใช้เวลาตามความจำเป็นแก่เหตุการณ์ และในระหว่างดำเนินการดังกล่าว สมควรให้มีธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และการบังคับใช้ในประเทศใช้ไปพลาสก่อน เพื่อให้การเป็นไปตามที่หวังน้ำใจคณะปฏิวัตินำความกราบบังคมทูล จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ โปรดพระมห่อนให้ใช้บัญญัติต่อไปนี้เป็นธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร จนกว่าจะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญซึ่งสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติให้นำเข้าทูลเกล้าทุนกระหม่อมถวาย

มาตรา ๑ ประเทศไทยเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียว จะแบ่งแยกมิได้

เล่ม ๘๖ ตอนที่ ๑๕๒ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ มกราคม ๒๕๖๕

พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระปรมมุขและดำรงตำแหน่ง^๔
จอมกษัตริย์ไทย

มาตรา ๒ อำนาจอธิปไตยมาจากการปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบกบัญญัติแห่ง^๕
ธรรมนูญการปกครองนี้

มาตรา ๓ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิตินัยปฏิทังสภานิตินัยปฏิแห่งชาติ ทรงใช้อำนาจบิหารทางคณะรัฐมนตรี และ^๖
ทรงใช้อำนาจดุลการทางศาล

มาตรา ๔ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงอัญญานะอันเป็น^๗
ที่เกียรติพักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ และจะกล่าวหาหรือ^๘
ฟ้องร้องในทางใด ๆ มิได้

มาตรา ๕ ให้มีคณะกรรมการตระกูลหนึ่งมีจำนวนไม่เกิน
เก้าคน การแต่งตั้งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการตระกูลให้เป็นไป^๙
ตามพระราชอธิชยาศัย

มาตรา ๖ ให้มีสภานิติบัญญัติแห่งชาติประกอบด้วย^{๑๐}
สมาชิกจำนวนสองร้อยเก้าสิบเก้าคน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรง^{๑๑}
แต่งตั้งจากผู้มีสัญชาติไทยโดยคำแนะนำ และมีอายุไม่ต่ำกว่า^{๑๒}
สามสิบห้าปีบวบรวม

ฉบับพิเศษ หน้า ๔

เดือน สิงหาคม ๑๙๗๖ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕

สมาชิกภาพของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาตินี้ว่า
คราวลະສານມีนับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้ง

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ว่าด้วยพระราชอำนาจที่จะแต่งตั้งผู้ซึ่ง
ออกตามวาระเป็นสมาชิกอีกได้

ถ้าต้องแห่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติว่างลงเพราเหตุ
อื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามวาระ พระมหากษัตริย์จะทรง
แต่งตั้งบุคคลผู้มีคุณสมบัติตามพระราชบัญญัตินี้เป็นสมาชิกแทน
ก็ได้ ในกรณีที่ได้ทรงแต่งตั้ง สมาชิกซึ่งเข้ามาแทนนั้นย่อมอยู่
ในตำแหน่งได้เพียงครบตามวาระของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งสมาชิกสภานิติ
บัญญัติแห่งชาติตามมติของสภาก่อนให้เป็นประธานสภาก่อนหนึ่ง เป็น
รองประธานสภาก่อนหนึ่งหรือหลายคนก็ได้

มาตรา ๘ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๐ การประชุมสภานิติ
บัญญัติแห่งชาติต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสาม
ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ภายใต้บังคับมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ สภานิติบัญญัติแห่ง
ชาตินี้อำนาจตราข้อบังคับเกี่ยวกับการเลือกและการปฏิบัติหน้าที่
ของประธานสภาก รองประธานสภากและกรรมการ วิธีการ

ฉบับพิเศษ หน้า ๕
เดือน สห ตอนที่ ๑๕๒ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕

ประชุม การเสนอและพิจารณาเรื่องพระราชบัญญัติ การพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ การเสนอญญัติ การอภิปราย การลงมติ การ ตั้งกรุงทุ่ถาน การรักษา幣界และความเรียบร้อย และกิจการ อื่นเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่

มาตรา ๘ พระมหากษัตริย์ทรงตราพระราชบัญญัติโดย คำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ร่างพระราชบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติหรือคณะรัฐมนตรี แต่ร่างพระราชบัญญัติ เกี่ยวกับด้วยการเงิน ซึ่งหมายความถึงร่างพระราชบัญญัติว่าด้วย ข้อความต่อไปนี้ทั้งหมดหรือแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง กล่าวคือ การ ตั้งขึ้นหรือยกเลิกหรือลดหรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือผ่อนหรือ วางระเบียบการบังคับอันเกี่ยวกับภาษีหรืออากรการจัดสรรหรือ รับหรือรักษาหรือจ่ายหรือก่อภาระผูกพันเงินแผ่นดิน หรือการ ลดรายได้แผ่นดิน หรือการกู้เงิน หรือการค้ำประกัน หรือการ ใช้เงินกู้ หรือร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยเงินตรา จะเสนอได้ ก็แต่โดยคณะรัฐมนตรี

ในการณ์เป็นที่สังสัยว่าร่างพระราชบัญญัติซึ่งสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้เสนอจะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวกับด้วย การเงินหรือไม่ ให้มีน้ำใจของประธานสภาที่จะวินิจฉัย

มาตรา ๑๐ คณะกรรมการต้องเป็นผู้เสนอร่างรัฐธรรมนูญ
ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

การพิจารณา_r่างรัฐธรรมนูญต้องกระทำเป็นสามวาระ
สำหรับการพิจารณาในวาระที่หนึ่งและวาระที่สอง ให้เป็นไป
ตามข้อบังคับการประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สำหรับ
วาระที่สาม ให้กระทำได้เมื่อการพิจารณา_vาระที่สองได้ล่วงพ้น
ไปแล้วสิบห้าวัน

การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สาม ให้ใช้วิธีเรียกชื่อ^๔
และต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ประกาศใช้เป็น
รัฐธรรมนูญไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

การประชุมตามความในวรรคสาม ต้องมี stemming ประชุม^๕
ไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์
ประชุม

เมื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติให้ความเห็นชอบใน
วาระที่สามแล้ว ให้ประธานสภานำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้า
ทูลกระหม่อมถวายพระมหากรุณาธิรัช เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย
ประกาศใช้เป็นรัฐธรรมนูญ

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ให้ประธานสภารองนามรับสนอง
พระบรมราชโองการ

ฉบับพิเศษ หน้า ๗

เดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๔ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๔

มาตรา ๑๑ ในกรณีที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติลงมติไม่ให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญในวาระที่หนึ่งหรือวาระที่สามให้คณะกรรมการตัดสินใจร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติลงมติไม่ให้ความเห็นชอบ

ให้หน่วยงานในมาตรา ๑๐ มาใช้บังคับแก่การพิจารณาและประกาศใช้ร่างรัฐธรรมนูญซึ่งคณะกรรมการตัดสินใจตามวรรคหนึ่ง

มาตรา ๑๒ ในที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สมาชิกทุกคนมีสิทธิ์ตั้งกระทู้ถกถามรัฐมนตรีในเรื่องใดอันเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรียอมมีสิทธิที่จะไม่ตอบเมื่อเห็นว่าเรื่องนั้นยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน หรือเมื่อเห็นว่าเป็นกระทู้ที่ต้องห้ามตามข้อบังคับ ในการตั้งกระทู้ถกถามในสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สมาชิกจะอภิปรายประกอบกระทู้ถกถามและซักถามเพิ่มเติมได้

มาตรา ๑๓ ในการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใด ๆ ในทางแผลงข้อเท็จจริง หรือแสดงความคิดเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน ย่อมเป็นเอกสารพิพิธโดยเด็ดขาด จะนำไปเป็นเหตุพ้องร้องว่ากล่าวผู้นั้นในทางใดนิได้

ฉบับพิเศษ หน้า ๘

เล่ม ๙๖ ตอนที่ ๑๕๒ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕

เอกสารที่บัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง ให้คุ้มครองถึง
กรรมการของสภาก ผู้พิมพ์และผู้โฆษณารายงานการประชุม^๔
โดยคำสั่งของสภาคด้วย

ในกรณีที่สามาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติถูกควบคุมหรือขัง
หรือถูกฟ้องในคดีอาญา ให้สั่งปล่อยหรือองค์การพิจารณาในเมื่อ^๕
ประธานสภาร้องขอ

มาตรา ๑๕ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี
คนหนึ่ง และรัฐมนตรีตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำและมี
จำนวนตามสมควรประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหาร
ราชการแผ่นดิน

พระมหากษัตริย์ทรงไว้ชั่งพระราชอำนาจที่จะให้รัฐมนตรี
พ้นจากตำแหน่งตามที่นายกรัฐมนตรีถวายคำแนะนำได้

นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะเป็นสามาชิกสภานิติบัญญัติ
แห่งชาติในขณะเดียวกันไม่ได้

นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีมีสิทธิเข้าร่วมประชุมชี้แจง
แสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ แต่ไม่มี
สิทธิออกเสียงลงคะแนน

นายกรัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการและควบคุมการ
บริหารราชการแผ่นดิน

ฉบับพิเศษ หน้า ๕

เดือน สิงหาคม ๑๙๔๒ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๗๕

รัฐมนตรีมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและตามที่คณะรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรีมอบหมาย

การสั่นสุดซึ่งสมาชิกภาพของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามมาตรา ๖ ไม่กระทบกระทั่งการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีและการดำรงตำแหน่งของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี

มาตรา ๑๕ เมื่อมีความจำเป็นรับด่วนในอันจะรักษาความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร หรือบังบัดภัยพิบัติสาธารณะ หรือเมื่อมีความจำเป็นต้องมีกฎหมายเกี่ยวกับวิธีการภาษีอากรหรือเงินตรา พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติ

เมื่อได้ประกาศใช้พระราชกำหนดแล้ว ให้คณะรัฐมนตรีเสนอพระราชกำหนดต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยไม่ชักช้า ถ้าสภานิติบัญญัติแห่งชาติอนุมัติแล้ว ให้พระราชกำหนดมีผลเป็นพระราชบัญญัติต่อไป ถ้าสภานิติบัญญัติแห่งชาติไม่อนุมัติให้พระราชกำหนดนั้นตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระทั่งกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

การอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในกรณีไม่อนุมัติ ให้มีผลตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๑๖ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ชื่งพระราชอำนาจในการตราพระราชบัญญัติโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

มาตรา ๑๗ ในระหว่างที่ใช้ธรรมนูญการปกครองนี้ ในการนี้ ที่นายกรัฐมนตรีเห็นสมควรเพื่อประโยชน์ในการบังคับ ระงับ หรือปรามปารามการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคง ของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศไทย หรือ ราชการแผ่นดิน หรือการกระทำอันเป็นการก่อความหรือคุกคาม ความสงบเรียบร้อยหรือศักดิ์ธรรมอันดีของประชาชน หรือการ กระทำอันเป็นการทำลายทรัพยากรของประเทศไทย หรือเป็นการ บั่นทอนสุขภาพอนามัยของประชาชน ทั้งนี้ ไม่ว่าการกระทำ จะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันประกาศธรรมนูญการปกครองนี้ และ ไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในหรือภายนอกราชอาณาจักร ให้นายกรัฐมนตรีโดยมติของคณะรัฐมนตรีมีอำนาจสั่งการหรือการทำการ ได ๆ ได และให้อ้วกว่าคำสั่งหรือการกระทำเข่นว่า้นรวมถึง การปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว เป็นคำสั่งหรือการกระทำหรือการ ปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมาย

เมื่อนายกรัฐมนตรีได้สั่งการหรือการทำการใดไปตามความ ในวรรคหนึ่งแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีแจ้งให้สถานศิบัญญ์ติดแห่ง ชาติทราบ

ฉบับพิเศษ หน้า ๑

เล่ม ๙๘ ตอนที่ ๑๕๒ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๕

มาตรา ๑๙ บรรดาบทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการได้ฯ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ต้องมีนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

การแต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ให้ประธานสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๒๐ ผู้พิพากษามีอิสระในการพิจารณาพิพากษา อรรถกศดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

มาตรา ๒๐ ก่อนตั้งคณะกรรมการปฎิวัติ หัวหน้าคณะกรรมการปฎิวัติ ปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการปฎิวัติและนายกรัฐมนตรี

มาตรา ๒๑ บรรดาประกาศของคณะกรรมการปฎิวัติหรือคำสั่งของหัวหน้าคณะกรรมการปฎิวัติที่ได้ประกาศหรือสั่งในระหว่างการปฎิวัติ วันที่ ๑๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๕ จนถึงวันประกาศยัธรรมนุญ การยกครองนี้ ไม่ว่าจะเป็นในรูปใดและไม่ว่าจะประกาศหรือ สั่งให้มีผลบังคับในทางนิติบัญญัติ ในทางบริหาร หรือในทาง ตุลาการ ให้ถือว่าประกาศหรือคำสั่งตลอดจนการปฎิบัติตาม ประกาศหรือคำสั่งนั้น เป็นประกาศหรือคำสั่งหรือการปฎิบัติที่ ขอบควยกฎหมาย

ฉบับพิเศษ หน้า ๑๒

เล่ม ๘๖ ตอนที่ ๑๖๒ ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕

มาตรา ๒๒ ในเมื่อไม่มีบัญญัติแห่งธรรมนูญการปกครองนั้นบังคับแก่กรณีได้ ให้วินิจฉัยกรณีนี้ไปตามประเพณี การปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย

ในการนี้มีบัญหาเกี่ยวแก่การวินิจฉัยกรณีได้ตามความใน วรรคหนึ่งเกิดขึ้นในวงงานของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ หรือเกิด ขึ้นโดยคณะกรรมการตรวจสอบให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติวินิจฉัย ให้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติวินิจฉัยด้วย

มาตรา ๒๓ ในกรณีมีบัญหาว่าการกระทำหรือการปฏิบัติ ใดขัดหรือแย้ง หรือไม่เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งธรรมนูญการ ปกครองนี้ ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้วินิจฉัยด้วย

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ขอนพล ถนน กิตติ Jur

หัวหน้าคณะปฏิวัติ